

D I R A N A Z

SİNOP HALKEVİNİN AYLIK DERGİSİ

YIL : II

SAYI : 16

İdare yeri : Sinop Halkevi

Mayıs 1937

25.5.37 9-00

B.M. MECLİSİ

İçindekiler

Hâmit	İbrahim Ertuğrul
Halkevinde Hamit için düzenlenen tören	M. Tekinalp
Ona (Şiir)	Abtülkadir Isıtman
Mediha Tekinalpın söylevi	
Küçük pilot (Şiir)	Bekir Duru
Hâmit	Ş. Sami Kubilây
Eski Sinop (Çevirme)	Nazlı Tengirşenk
Köylerimiz ve Ormanlarımız	Şevket
Kısa haberler	***

Derginin sahibi: Sinop Halkevi İdare heyeti

Yazı işleri Müdürü: Cemal Yüksel

(Basıldığı yer: Sinop İl basımevi)

DIRANAZ

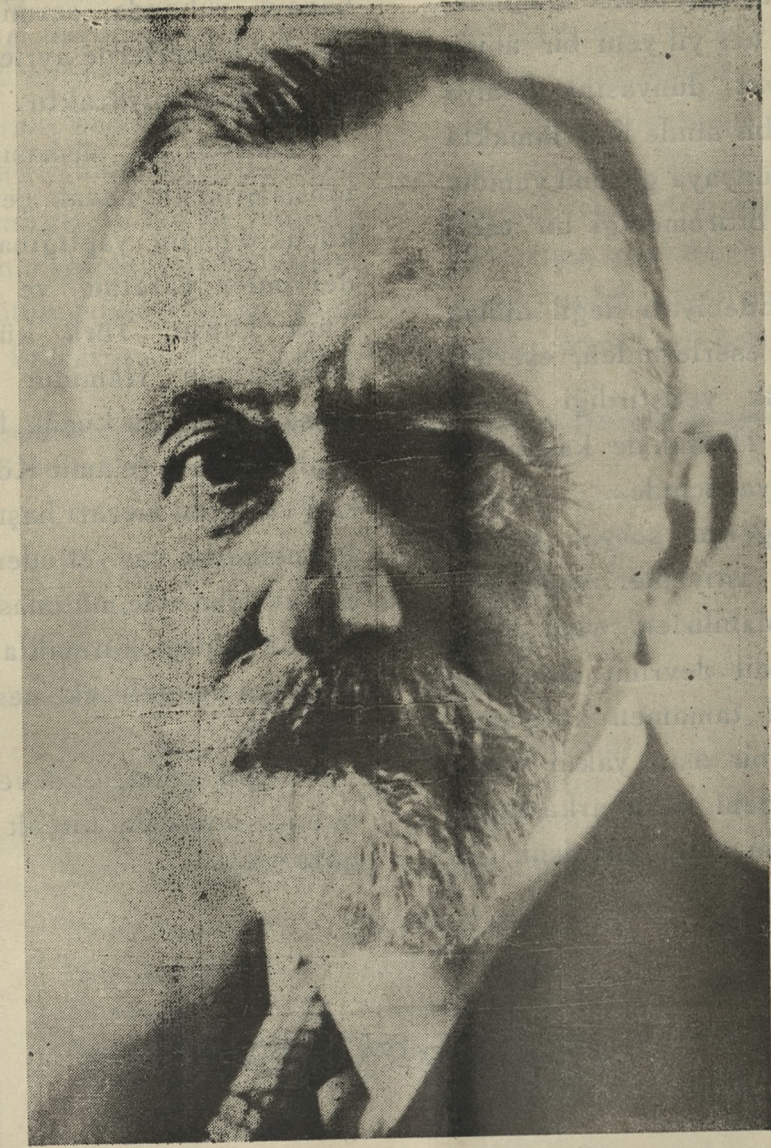
Ayda bir çıkar, Sinop Halkevi kültür dergisidir.

YIL : II

SAYI : 16

İdare yeri : Sinop Halkevi

Mayıs 1937

Şairi Âzam Abdülhak Hâmit

Aylık Konuşma

H Â M İ T

İbrahim Ertuğrul

O da öldü.. En yakınlarını, yetiştirdiği edebî neslin değerli başlarını toprağa gömerken daima ağlıyan; içini çeken HÂMİT'te şimdi yaşayan ölümler arasında. Yetmiş yıldanberi her yıl yeni bir âbide yaratarak edebiyat dünyasına hediye eden Hâmit, yine bir âbide hazırlamakta olduğu günlerde dünyaya gözünü yumdu. Hâmit bir kayıp.. Bitiremediği bir eseri ikinci bir kayıp...

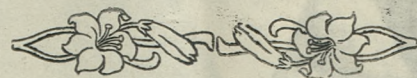
Yalnız Türk Edebiyatı değil dünya edebiyatı; kendisi eserlerinden, eserleri kendisinden büyük yetiştirdiği san'at dehalari arasında Hâmidide kaybetmiş olmakla derin bir yas içinde...

Dehaların değerini sosyal hayata tesirleriyle ölçmek isteyenler belki onu tam anlamamış olabilirler; yeni nesil, içinde bulunduğu dil devrimi dolayısıyla hakikaten Hâmidide tamamen anlıyamadır da. Ancak, bir asra yakın hayatında 70 yıllık edebî nesli arkasından sürükliyen Hâmidin ruhu şadolsun; bu

günkü nesil onu eserleriyle anlanmak bahtiyarlığına erişememişse de sağ olduğu yıllara erişmiş; onun teneffüs ettiği havayı ruhunda sezmişti.. Onun için, kendisini eserlerle ayrıca tanımak fırsatını da kaçırmıyacaktır.

Dıranaz, bu nüshasını büyük ölüye tahsis etmekle ancak çerçevesi içindeki küçük ödevini yaptığına inanır. Büyük devrimler yaratan ve içinde yaşayan Türk Ulusu, Türk kültür ve devrim müzelerinde Hâmidin hayat, eser ve mesaisine ait en küçük hatıraları içinde toplanan birer (Hâmit Köşesi); son nefesini verirken mezarı başında nutuk söylenmemesini vasiyet eden Büyük Ölünün san'at dehasıyla mütenasip bir Kültür ve San'at âbidesi kurmakla takdirkârlığını dünyaya ve gelecek nesillere de duyuracaktır.

Keşki o ölmeseydi ve keşki bir âbide halinde onu daha birçok yıllar aramızda görs-ydik...

Halkevinde Hâmit İçin Düzenlenen Tören

Büyük Şair için Halkevimizde yapılan toplantıda Evimiz Başkanı M. Tekinalpın hitabesi

Sayın Arkadaşlar,

Büyük Şairimiz Hâmit gözlerini ayın on üçünde bizlere kapıyarak aramızdan ayrıldı. Türk milletinin en ulusundan en küçüğüne kadar duyduğu acıyı biz de hissediyor ve görüyoruz.

Cumhuriyetimiz hudutları içinde bu gece ve bu saatte ülkü kaynaklarımız olan Halkevlerimizde bu büyük Şairimiz için hürmetle dolu kalplerimiz birleşiyor, bu dakikada bütün münevver ve gayri münevver Türk kitlesi aynı hisle yaşıyo-

ruz. Cumhuriyetle nurlanmış imanımızla Büyük Önderimizin açtığı kadirşinaslık çığırında da onun arkasından yürüyor, ülkü kaynaklarımızda birleşiyor ve büyük Şairimizi bu saatte hep birden anıyoruz. Onun ölümüyle duyduğumuz teessürü ifade etmek için burada toplanmış bulunuyoruz. Büyük şairimiz hakkında söylenecek sözleri daha salâhiyetli arkadaşlarıma bırakırken bu toplantıya gelmekle gösterdiğiniz alâkadan dolayı sizlere teşekkürü borç bilirim.

O N A

Ömrümde dökdüğüm göz yaşlarımın ,
En acı , en çoğu bu gün döküldü ,
Duydum ölümünü ben isyan ettim ,
Gençliğin bir anda beli büküldü ,

Sen (karlar altında bir nev bahardın) ,
Gençlikle arkadaş, gençliğe yardım ,
Durmadan fışkıran , akan pınardın ,
Her şey benliğinden kökten süküldü ,

Nerde kaldı Tarık, nerde Eşperin ,
Nerde o bulunmaz yigit Erlerin ,
Nerde İskenderin, nerde Tezerin ,
Bunların hepisinin kolu büküldü.

Abdülkadir İşıtman

Duragan: 13/4/937

Mediha Tekinalpın Söylevi ;

Partimiz Türk milletinin ve Türk edebiyat âleminin büyük kayıbını ulusal bir matem sayıyor ve 21 Nisan gününü Hâmid'in ölmez hatırasını tazize hasrediyor, biliyorsunuz ki..

(Makber) in dâhi şairi öldü. Bu akşam burada ölümünü en derin teessürle duyduğumuz Şairi Âzam Abdülhak Hâmid'in ulu hatırasını yâdedecek size eserlerinden bazı parçalar okuyacağım. Bu gece benim de birkaç söz söylememi tensip etmişler.

İsterdim ki cihan şumul edebî bir şöhrete sahip olan Türk Edebiyat Tarihinin eşsiz bir dehası olan Hamit, ten benim gibi bir edebiyat seven değil daha salâhiyetkar kalpler ve lisanlar tercuman olsun. Her mısraında yüksek fikirler bulunan Hâmit her faninin hayatta irişemiyeceği bir mazhariyete erişti, sonra da çınar gibi faniliğe göğüs gererek hayattan uzaklaştı.

Abdülhak Hâmit 1851 de Bebekte doğmuştur. Büyük babası meşhur Hekimbaşı Abdülhak Molladır. Sultan Mahmut devrinin muteber ricalinden di. Bugün halâ Topkapı Sarayı Müzesindeki Eczahanesinin kapısında (Ne ararsan bulunur derde devadan gayri) mısraı yazılı levhasından ârif ve şair bir zat olduğu anlaşılır.

Babası Müverrih Hayrullah efendidir. Hem âlim, hem Müverrih, hem de edip idi. Valdesi Kazasker Ferit efendinin Munteha ismindeki bir Çerkes cariyesiydi. Evlât kadar sevilen

bu kızla Hayrullah efendi evlenmişlerdi. Hâmit dünyaya gelişini şu mısralarla anlattır.

Olmaz payitahtımızda mesağ

Bu esir almaca oyunlarına

Sahibi bir Ferit efendi olan

Dediğim köşkün ittisalinde

Olmasa başka bir ikametgâh

Olmasa onda bir küçük Molla

Sahibi dârin oğlu bir çelebi;

Olmasa komşular meyanında

Âşikî bir mukarenet mevcut

Olmasa hasılı bu rabitalar

Bu hatalar bu hoş tesadüfler,

Bende olmazdım olmaya cisban!

Bir fert gibi değil bir devir gibi edebiyat tarihine göçen büyük Hâmidî sade Türkler değil Londra'dan Bombay'a kadar herkes tanımıştı. Onun büyüklüğünü söyleyenlere (İnsan büyük olur mu o insan ki hiç olur) derdi.

Hâmit eserlerinde hayatın yüksek enerjilerini coşkun bir üslupla terennüm etmiştir. Hâmit istibdada isyan eder hürriyetperver bir zattı. Abdülhamit eserlerini tehlikeli gördüğü için yasak etmişti. Şimdiki gençlere şaşardı, biz istibdatın hakikî zinciri altında müsait zaman bulup ta lâyikile birşey yazamadık, yeni gençlere sade bir Mustafa Kemal en coşkun şiirlerin eiltler dolusu özünü verebilir, acaba ne için yazmıyor derdi.

Hâmid'i sade o devrin softa edebi-

yatçıları tanımadılar. Çünkü Hâmid'in dili garp dili idi, anlamıyorlardı, o devrin garp edebiyatını ne Şinasî, ne Ziya Paşa ve ne de Namık Kemal Hâmit kadar anlayamamıştı. San'at temayüllerile, yüksek şairliğe namzet büyüdü. İlk manzum temaşayı edebiyatımıza heyecanlarla hediye etti.

Hâmit şehir içinde etrafımızda canlanarak ihtiras halinde yaşayan insanların hakikî çehrelerini göstermedi, hayatın maddiliğine inmiyordu, hep gördüğümüz gibi yazmaktan ne terakki olabilir biraz da düşündüğümüz gibi yazmalıyız, insan görmeğe değil göstermeğe de müstaittir derdi.

Hâmid'in "Makber",den başka yazılarında Volter, Rasi'n, Korney, Sato Biryen, Hügo ve Şakespir'in tesirleri hissedilir. Öyle zannedirim ki Makber Avrupai edebiyat silsilesinin ilk büyük lirik eseridir.

Mevzularını tarihten aradı. İnce, marazi, hergün tanıyabileceğimiz şahsiyetleri yazılarında bulamazsınız. Gazanferle Behramı boğuşturan, fatih İskenderi mağlup ve ülvî Eşber karşısında kudretsiz bırakan, bütün devirlerin üstüne Ariston'un telkinlerini haykırtan, Tarık'ın celâdetini gü-rüldeten Abdurrahman salisi en zit gurur ve acız düşünceleri arasında bunaltan Hâmit, fikir ikliminin ilham beldelerinde dolaşır, cihanın geniş ufuklarına yüksekte haykıran ve karlı bir ahenkle terennüm ederdi.

Yazılarında kâinatın büyüklüğü ve zafı vardır. Yüksek dağlardan heyecanlı hamlelerle aşar, şimdi en güzel

şahikaların üstünde bütün heybetile uçarken kanatları kırık çaresiz, hazin bir kuş gibi yerlere serilir. Uçurumlara düşer, Amerika ormanlarının korkunç esrarına aşınadır. Hihdistanın mübhem, gizli ufukları ilhamının mahremi olmuştur. Hisleri, hayalî çağlayanlar gibi coşkundur, derin tefekkürlerle dolu samimi teessürleri vardır. Onun için öyle sanırım ki «Makber» bir yüksekliğin tarihî bir şaheserdir. Onda, sarsılan asabınız heyecanla titrer, semalara haykırmasında, Allaha yalvarmasında bile bazen acı şikâyetler gizlidir. İnsan, ahenginin kuvvetine kapılarak sürüklenir. Hâmid'in yazılmış ve fakat intişar etmemiş birçok şiirlerinden başka 31 kadar eseri vardır. 17 eseri temaşaya aittir. Bunların yedisi mensur onu manzumdur.

Hâmit ilk eseri "Macerayı Aşk", 121 yaşında yazdı. Onda Namık Kemal'in vatan yahut Silistresinin tesiri altında bir aşk heveskârından başka birşey değildir. "Sabru Sebat", mahalli ve millî bir tiyatrodur. Bunda bir çok da Atalar sözü kullanmıştır. "İçli Kız", san'at itibarile diğerlerine bir derece faikti. Namık Kemalle tanışmasına bir vesile olduğu için bilhassa bir kıymet veriyordu. Hâmit istibdattan şikâyeti, vatan muhabbetini ecnebi sahalarında göstermeğe çalıştı. «Duhteri Hindu» daki eşhas tamamen milletimize aittir. Yalnız Hindu ve İngiliz kılığına bürünmüştü. Endülüsun İslamlar tarafından fethine ait olan «Tarık» ta dinî feragatin, hudutsuz kahramanlığın, ruhî ulviyetin şirini teneffüs edersiniz. Bu eser Mısır ve Süriyede çok beğenilmiş

Almanca, Sırpça ve Farisiye terceme edilmiştir. İlk defa «Tarık» dadır ki edebiyatın güzelliğinden ziyade san'atın güzelliğe karşı karşıya bulunuyoruz. Onda mevzu yüksek, tarih canlıdır. İbni Musa «Tarık» in mütemmi midir.

«İbni Musa» dan bir parça

*Bahsetme bana dogdagai ye'su emelden,
Ol tecrüben nezdi kemalimde gına var,
Azade serim gailei şevkü kiselden
Madamki encamı havadiste fena var
Musaya ne gam derbei caledı ecelden
Ömründe fena varsa namında beka var!
Her verdiği çıkmakda iken akıbet.elden,
Dünya bukadur rağbete olsunmu sezevar?
Maksut budur eylediğin sayu emelden
Musa denilir kubbede bir hoşca seda var.*

Hâmit Nestren de Korney'in le Cid ismindeki kitabından ilham almıştır. Edebiyatımız ilk manzum haile'yi bununla kazandığı için büyük bir kıymeti vardır. Hâmit «Nazife» ve «Abdullahı Sagırı» iki günde yazmıştır. Eşber, Hâmidin en meşhur hailesidir. Bu eser Korney'in «Horas., ismindeki dramına nazire olarak yazılmıştır. Fakat ondan çok daha mükemmel bir eserdir. Anadoluyu, mısırı, İranı alan Koca Cihangir İskenderin önünde Keşmirin kahraman hükümdarı Eşberi görüyoruz.

Hâmidin haileleri içinde en sevilmiş (Tezer)dir. Bu eser nurlu akan bir ırmak gibidir. Onda o galeyanlı Hâmiti çok tabii görüyoruz. Hâmit dem olu-

yor ki ilâhlar gibi konuşuyor. Dem oluyor ki yıldırımlar gibi gürliyor. Fakat «Tezer., deki şiir insanı sadece tatlı bir melâlle okşuyor.

«Tezer» den güzel bir parça

*Bumudur hikmeti zaman yarab?
Olduğum halde hükümrani zaman
Katle mahkûme nağihan Tezer'in
Bende ol işte tabii ferman.
Fakat idama halk eden ısrar
Emrihak sadır olsa icraya
Veririm ol kader ehemmiyet!
Tabaam olsa da şu cemiyet
Tabii ittifakı araya
Çünkü serde bu devlet etti karar
Tacıdar olmasam cıvan Tezer'im
Bana hem ser olurdu hem sultan!*

Hâmit «Zeynebi» 23 yaşında iken yazdı. Bu eser Hâmid'in Londradan ilk memuriyetinden infisaline sebep olmuştu. İlk kısmı manzum ikinci kısmı mensur bir eserdir. Sardanapal Hâmidin ilk manzum eseridir ve İstibdata karşı bir isyan, bir kıyam ve bir ihtilâl eseridir. Bu kitapta şehname veznini ihtiyar ettiği için bazı kimseler bunu acemane bulmuşlardır. «Sardanapal., Sultan Aziz devrinde yazılmış, Sultan Mahmut devrinde hazırlanmış, Sultan Hâmit devrinde aslı musadere edilmiş ve Sultan Reşat devrinde basılmıştır. «Liberte., de eşhas hep istiaridir. Hükümdar Despot Abdulhamittir. Başvekil Liberal Mithat Paşa'dır. Bu eser hece veznile yazılmıştır.

Onda şiirden ziyade vatan var gibidir. Adeta bize gelecek inkılâbı müjdelemektedir. Ogün mutlaka gelecek, hürriyet sarayın esaretinden mutlaka kurtulacaktır. Hâmit «İlhan»ı 1907 tarihinde yazmıştır. Bunun Türk ve Tatar tarihlerinden istifade etmiştir. «Turhan., da «İlhan»ın mabadıdır. «Sahra., ve «Belde., ile edebiyatımıza garp şiiri girdiği için Namık Kemal, Ekrem, Münif Paşa, Kemal Paşa zade Sait bey, Ahmet Mithat, daha birçok üdeba onu alkışlarla karşıladılar.

Bu kitap 1296 da çıktı. Sonra o tarz yaz'yı Servetifununcular taklit ettiler. Sezai, Süleyman Nazif, Cenap Şehabetin, Tevfik Fikret, Ali Ekrem, Faik Ali ona nazireler yazdılar. Belde-deki şiirler alafıranga isimlidir. Hâmit «Garam»ı pek genç iken yazdı. Yalnız yazılışından 30 sene sonra Şehbalde intişar etti. «Bir Sefilenin Hasbihali.,ni Viktor Hugo'dan terceme edilen Sefilleri gördükten sonra yazmıştır. Bu eserde nefret ile aşkın, kin ile perestişin, müessir rikkatlı bir mücadelesi vardır. Eserde seven bir kalp ile tel'in eden bir ruh görüyoruz.

«Makber., Hâmidin en çok beğenilen ve en çok sevilen eseridir. Hâmidin diğer eserlerinde ruhun heyecanı, aklın müdafaasile karışır. Halbuki «Makber., sadece kalptir. Hâmid çok kimse anlamadı. Hâmit veremden ölen zevcesi Fatma hanımı kaybedince bir çılgın gibi bu eserini Beyrut'ta kırk günde yazdı. Bu hadise Hâmid'in hayatında büyük bir inkılâp oldu. Bu acıklı ölüm edebiyatımızın en yüksek bir şahıkası olan «Makber., i kazandırdı. Hâmit aklile bedbin, hissile nikbindir, bunu eserlerinden anlıyoruz.

«Validem., Hâmidin annesi için yazdığı 61 sayfalık bir eserdir. Kafiyesiz bir nazımdır. Bunda nesre yakın bir tabiiyet vardır. Kafkasya'nın karlı şahikalarını azametli bir muhayyele ile canlanmış görüyoruz. Bunlar odur, «İlhamı Vatan» gibi eserleri şiir mecmualarıdır. (Bâlâdan bir ses) mukaffa bir risaledir. «Yadigârı Harp» Harbi Umumî için yazılmıştır. «Tayıflar Geçidi» muhtelif dâhi şairlerin ruhlarını mezarlıkta gösteren bir eserdir. Hâmit bu eseri 1915 de yazmıştır. Burada yalnız düşünüyor ve felsefe yapıyor. Hâmit en çok ölümün bir adem olmasından korkardı. Bu kendi kendine tesellidir. «Ruh» lar «Tayıflar Geçidi» nin bir zeylidir.

Hâmit yazıları içinde en iyi bulunduğu «Finten»i en çok beğenirdi. Bu eseri 1887 tarihinde yazmıştır. O zamanki Maarif Nezareti tab'ına müsaa-de etmemişti. Bunda İngiliz kibar salon hayatını görüyoruz. Orada mükâlemeler hep nükteli ve zariftir. Bu salonlardaki fesli diplomat Hâmid'in kendisidir. Eserde Davalaçıro'nun dalgalara karşı feryadı bir şaheserdir. Bu kitap Hâmidin mühim bir cephesini gösteriyor. Onun bir hakikate ne kadar hayal verebileceğini bu eserle anlıyoruz. Eserlerinde çalıştığını saklar. Sanırsız ki hiç düşünmeden, emek vermeden kaleminden dökülmüştür. Onda nazmin her şeklini görüyoruz. Bay Sezainin dediği gibi (Hâmit yıldızlardan bu hâke nadiren iner) Hâmit'te enginlik vardır. Hâmit vatanperver bir şairdi. Namık Kemal'e yazdığı bir mektupta (Eğer biz bu istibdadın vücudunu mahvetmeden gebereceksek kâinatın her zerresine bin kere lânet olsun) der. «Makber» mukaddimesi bize ilk güzel nesri verdi. Bu zaman ve mekânla eskimek bilmiyen bir eserdir. Hâmit kalbimizin en samimî bir aşmasıdır,

Hâmit son zamanlarda ölümü hep göz önüne getirir, şu beyiti dilinden düşürmezmiş :

Bir ismi celâl olsa gerek namı tâbiat

Ayatı ilâhiyedir, ilhamı tâbiat

Mitat Cemalin Üniversitede Hâmit için yapılan ihtifalde yaptığı şu mukayeseye bakınız. (Namık Kemali bir imamla üç hamal gömdü. Bu saray devrindedir. Fikret'in cenazesini aşyanın iki odasını bile doldurmayan تنها bir

zümre taşıdı. Bu Meşrutiyet devrindedir. Hâmid'in tabutunu bir kolundan Millet, bir kolundan Devlet tutarak kaldırdı. Bu Cumhuriyet devrindedir).

Bu büyük mateme hürmeten bir dakika sukût edilmesini rica ederim.

Fakat dilerim ki bu sukût, Edebiyat tarihimizin en büyük bir sayfasını adem rengine boyamasın. Kalplerde ebediyen yaşıyacak olan Abdülhak Hâmidin ölmez namile lâyemut hatırasını bir kere daha selâmlamak isterim.

Küçük Pilot

Bir gün gökleri delsem,
Bulutlardan yüselsem,
Uçağımla ben gelsem
Yurdumun göklerinden...

* *

Uçağım hızlanarak,
Giderken sen göğe bak,
Kar, fırtına, sağanak
Kaçardı hepsi benden..

* *

Bize uçak yurt demek,
Gökler bizim tacımız.
Bütün gökleri yenmek,
Bu bizim amacımız...

* *

Çelikten kanadım var,
Pilotluğa andım var...

Bekir Duru

H Â M İ T

Ş. Sami Kubilây

ve daima şükran, minnet, sevgi ve hatta gururla anacak ve yaşatacaktır.

Hâmit, Türk dünyasına eşsiz ve lâyemut eserler bırakarak gitmiştir. Herbir eseri, Hâmidin kudretli birer mümessil ve senbolü bulunuyorlar. 31 şukadar ayrı ayrı kudretler hep birden birleşip kaynaştığı zaman bizi metaziflik bir âlemin sonsuz boşluklarında bir fani beşerin değil, bakanın ve ilâhın sonsuz enerjisinin baş döndürücü kudret varlıklarının ezel bezmini andıran maverai kaynaklarına doğru sürükleyip götürmüş oluyorlar gök gürültüleri, fırtınalar, boralar, kasırgalar, tayfunlar, şimşekler, yıldırımlar, kıyametler ve mahşerler yaratan bu semavi bülent abideler, fani olmıyan bir vücudun fakat realite olan bir kudretin sonsuz ve baş döndürücü enerjilerinden başka ne olabilir? «Finten» indeki şu çelik maverai sese bakın o ses ne kadar taze ve ciddidir o bakanın sesidir.

«Davala ciroki», cananın vadu vuslatı «karşısında, efendisini Avusturulyada. bahçede gezinirken arkasından hançerle katletmiştir. Altı aylık yoldan şimdi cananına giderken dalgalar ona hail oluyor, müheykel geminin küpeştesinden dalgalara haykırıyor, bu manzume, devler ve periler masasında dağlara uluyan ifritlerin sedaları gibi heybetlidir»

Edebiyatımızın en mümtaz, en şahsiyetli, en lirik ve bulent simalarından biri olan Hâmidide kaybettik. O, Türk ufuklarında tam yetmiş altı senedenberi durmadan, dinlenmeden, bir gök gibi gürlemiş, bir şimşek gibi çakmış ve yıldırımlar gibi ateşten kıvılcımlar saçarak yalapımıştır. Evet bugün edebiyatımız Hâmitsiz kalmıştır ve bu kalışile de hiç şüphe yok ki bir yetim manzarası arzietmekte bulunmuştur.

Derler ki: Mensup olduğu ulus cemiyetinden, bir dâhi kaybettiği zaman, tabiat hemen bir yenisini halk edermiş. Bugünlerde Türk dünyasına gelecek olan veya gelmiş bulunan böyle bir edebiyat dâhisini Türk dünyası, kendisi ve şimdilik henüz meçhul kalmakla beraber, büyük bir sabırsızlık ve fakat derin ve zelzeleli bir neşe içinde onun filizlenip neşvü numasını bekliyor. Yarabbi, sen tahayyülümüzü ve ümidimizi serap etme..

Hâmit, Nisanın on üçüncü gecesi Maçkapalastaki ikametgâhında saat biri beş geçe gözlerini bu fani dünyamıza bir daha açmamak üzere yumdu. Bir asra yakın varlığıle edebiyatımızın şahikasına san'atın tıslımlı âsasını diken Hâmidide hiç şüphe yok ki asırlar unutturamayacaktır. Onu her Türk genci kalbinin en derin ve en sıcak köşesinde bir bayrak gibi daima taze ve ışıklı olarak saklıyacak, ve bu şihirli ruhun münakis hayalini daima

Öyle bir şiddeti tasvim ile çıktım ki yola
Karşıma [çıkısa eğer senki mezarım
dönmem
Bahri zehhar değil, ebri şererbar değil
Hep yanar dağlar ile dolsa civarım
dönmem
Dalgalar uymayınız badı taannudkâra
Siz kılın naşımı isal kenar yare

Ben de tufan gibiyim yağdırırım mevtu
hatar
Göz yaşım seylü bela, ahu grivim
(sarsar!)
Zulmetin çak edüp, ey şep, salarım sup
ha nazar

Berku tehdit ile ey ebr, ben olmam muztar!
Dalgalar, ben sizi döndürmeden ateşzara
Siz kılın naşımı isal kenar yare.

Fırtana sükunet bulmuştur. Fakat
(Koca) Hâmidin bıraktığı mühip
eserlerin uğultusu gönüllerimizde
durmadan gürleyor ve kafalarımızda
durmadan çakıyor. Gelecek asırların
sonsuz ufuklarına doğru kaynaşarak,
köpürerek ve coşup taşarak gidecek
olan bu mühip ve muhteşem ebedî
seslerin akislerine evet yalnız akis-
lerinin yarattığı hava dalgalarına lâye-
tenahî dediğimiz feza boşlukları dar
gelecektir. Zevk yok gecesinde gün-
düzünde, ben neyleyeyim bu yer
yüzünde diyen şair artık ebediyete
intikal etti.

Hâmit 1852 senesinin ve Şubat ayı-
nın beşinde İstanbulda Bebekte dün-
yaya gelmiştir. Babası tahrân sefiri
iken orada vefat eden Hayrullah ef.
büyük babası ise Abdülhak Molladır.
Hâmit Türkçe, arapça ile acemceyi
hususî olarak tahsil etmiştir. Bahusus
acemceyi Tahrandâ bulunduğu za-
manlarda mükemmel bir surette öğ-

renmiştir. İngilizce ve fransızca'yı da
pek iyi bilir ve konuşurdu. Maliye ve
şurayı devlet kalemünde bulunmuş
bilahire 1292 de Paris sefaret ikinci
kâtibi olmuştur. Büyük kardeşi Nasu-
hi beyin mutasarrıflığı esnasında Ri-
zede de bulunmuştur. Poti ve Golos
şehbender ve baş şehbenderliklerinde
ve gene 1899 da Bombay baş şehben-
deri olmuş orada da iki sene kalmıştır.
Hâmit daha sonra Londra sefareti
başkâtibi sonra da müsteşarı olmuş-
tur ve hayatının tam yirmi beş senesi-
ni burada geçirmiştir. 1908 de Brüksel
Sefiri olmuş ve sonra İstanbul'a avdet-
le Ayan azası ve Reis vekillğinde
bulunmuştur. Büyük Millet Meclisi
kendisine hidematı vataniye tertibin-
den maaş bağlamış ve sonrada Hâmit
İstanbul Saylavı olmuştur. Üç defa
evlenmiştir. İlk karısı Fatmayı Edir-
nede almış ve Beyrutta kaybetmiştir.
Fatma H. Makberin mülhimesidir.
İkinci karısı İngiliz Nellydir. Bununla
tam yirmi sene yaşamıştır.

Üçüncü karısı da Belçikalı Lucienne
(Lüsiyen) dir. Hâmidin Bayan Fatma-
dan, Abdülhak Hüseyin ve Hâmade
adlı iki evlâdı olmuştur. Diğer eşlerin-
den çocuğu olmamıştır.

Başlıca eserleri şunlardır: Mace-
rayı aşk, Sabır ve Sebat, İçli kız, Du-
teru hindu, Nazife, Nestren, Tezer,
Eşber, Divaneliklerim, Sahra, Tarık,
Makber, Ölü, Bunlar odur, Sefile,
Zeynep, Sardanapal, Finten, İlhamı
vatan, Turhan, Tayflar geçidi, Ruhlar,
Arziler, İbni Musa, Balâdan bir ses,
Garam, Yabancı dostlar, Hakan ve "Va-
kit", gazetesinde neşr etmiş olduğu
hatıratı ve sairedir,....

American Journal of Philology

NIN

2 inci cildinin 106,107 numarlı nushalarından

Yazan: John Hopkins Üniversitesinden David M. Robinson

Türkçeye çeviren: Nazlı Tengirşenk

ESKİ SİNOP

ÜÇÜNCÜ BAP

SİNOBUN TİCARETİ

Külliyetli mikdarda Sinoptan yük-
lenen malların bir kısmının civar
mahsulâtı o'duğu, diğer bir kısmı
Küçük Asyanın uzak yerlerinden ve
bir kısmının da daha uzak şarktan
gelme olduğu aşikârdır. Mücevher, fil
dişi, bronz, ve sureti umumiyede şark
ziynet eşyalarını ihtiva eden bu son
kısm ile burada sureti mahsusada
meşgul olamayacağız. Sinobun ihraca-
tını tasnif ederken, mesaimizi, Küçük
Asyanın Sinop kendilerine tabii bir
liman olacak olan kısımlarının mah-
sulleriyle bizzat Sinop havalisinin yeti-
tirdiği mallara hasredeceğiz. Ceviz,
deri, hububat (şimal kıyıları mahsu-
lâtına nisbetle mikdarca az olan) bal,
balmumu ve ziynet taşları gibi ufak
tefek maddeleri bir tarafa bırakarak
şınnları zikredebiliriz:

(1) Balık. Altı parmak en ehemmi-
yetlisidir. Yumurtladığı yer Maeotisin
vasi bataklık sahili idi. Strabo diyor
ki balık sürüleri daha küçük iken sa-
hilin cenup ve şarkına doğru yayılı-
yorlardı. Pharnacia ve Trapezus'e
gelinceye kadar oldukça büyümüş

oluyorlardı, ve evvelâ da bu nokta-
larda tutuluyorlardı, fakat Sinobun
etrafında tutulanlar daha büyüktü,
miktarı da çoktu. Fakat ne çoklukea
ne de büyüklükçe Bizansınki kadar iyi
değildi. Balıklar salamura yapılır ve
Yunanistana sevkediliyordu. bu ora
fakir halkının başlıca gıdasını teşkil
ediyordu. Balıkların fiyatı Roma ile
Yunanistanda çok farklı idi. Yunanis-
tanda ne kadar ucuz ise Romada Dio-
dorus'in dedigine göre, ufak bir kava-
noz Karadeniz salamura balığı 400
drahmiye satılıyordu. Karadenizde me-
selâ uskumru, kalkan, barbuniya, yu-
nus balığı gibi bir çok balıklar bulu-
nur. Eski edebiyat Sinopta yalnız bu
son ikisinin tutulduğundan bahseder.
Yunus balığı yemek için değil en
ziyade yağı ve ciğerlerinin tıbbî kıy-
metleri için tutuluyordu.

(2) Kereste — Sinobun etrafındaki
arazi evvelden de şimdiki gibi kereste-
lik ormanlarla örtülü idi. Bu kereste
başlıca iki şey için, gemi ve mobilya
yapmakda kullanılırdı. "EuXine", in
gemi kerestesi eski zamanlarda meş-

hur idi. Horace'in devlet gemisi fevkalâde sağlam olmak için mutlaka (Od. 1,14,11) "Pontica Pinus, Silvae filia nobilins,, olmalı idi. Gemi yapmak için çok miktarda kereste Pentica - paeun tarikile Yunanistana Karadeniz'nin şimal sahilinden gittiği şüphesiz ise de Strabonun söyleyişine göre uzun bir zaman Sinobun ormanlarından aynı miktarda kereste sevk edilmişti. Kereste ihracatının İskender zamanına kadar pek çok olması muhtemeldir. Çünkü Thucydites'ze göre bundan evvel gemi keresesinin deposu daha yakın olan Trakya ve Makedonya ormanları idi.

Çam ve meşe gemi yapmakda, ceviz ve akcağaç da sedir ve masa gibi ev eşyası yapmak için kullanılıyordu. Akcağaç tahtasının son derece itibarı vardı. Bu ağaçdan yapılmış bir masa limon ağaçdan yapılmış bir masa limon ağacından sonra ikinci derecede geliyordu.

(3) Zeytin yağı — Evvelce söylediğimiz gibi Sinop zeytin yetişen mntakanın şarkda hududu olmakla beraber Sinop şehrinin civarında zeytin yetişmekte ve garbindaki havalide de zeytin mahsullerini ihracat için oraya getirmekte idi. Bu suretle Cappadocia ve Karadeniz'in cenup sahillerinin garp kısmına ve bütün şimal sahiline, ihracatı ile Sinop, Yunanistan gibi daha cenupda olan memleketlere rekabet ediyordu.

(4) Kırmızı toprak — Bu madde hiç olmazsa başlıca kısmı itibarile, yumu-

şak ve ıslak tebeşir halini almış kireçlenmiş veya tahammuz etmiş demirdi. Eskiler buna miltos ve minium gibi birçok isimler vermişlerdi. Halk arasında buna Sinobis adının verilmesi Sinobun bu maddenin başlıca ihraç yeri telakki edildiğini göstermektedir. Bu madde Sinap civarında bulunmaktadır. Pek çok bulunduğu yerlerden biri de Capadocia idi. Hatta bu vilayetten akan Halys nehrini o kadar kızıl- laştırmıştır ki Türkler bu nehre Kızıl ırmak ismini vermişlerdir.

Kırmızı toprak eski alemin şüphesiz başka yerlerinde de bulunuyordu.

Atina'nın Cea mahsulunu inhisar altına almasından, Lemnia mahsullerinin mühürlü paketlerde satılmasından ve toprağın muhtelif einlere ayrılmasından bu maddenin ticaret malı olarak çok ehemmiyetli bir şey olduğu anlaşıyor. Bu toprağın en ehemmiyetlileri Cea'nın ve Sinobun idi. Theophrastus en iyisini Cea'nın addediyor, Pliny ise Lemnia'nın ve Sinobunkini birinci derecede buluyor. Strabo da Sinobunkinin en ince olduğunu söylüyor, aynı zamanda ehemmiyetli bir papyrus da ağırlık, renk ve rutubet ve süprüntüden âri olma noktalarından Sinobunkinin hepsine faik olduğuna dair kanaat getirici tafsilat veriyor. Sinobun bu hakir ticaret maddesinin pek çok ve türlü türlü faideleri vardı. Bu toprağın rengi bazen o kadar koyu idi ki kırmızı mürekkep gibi kullanılıyordu. (Devamı var)

Köylüler sahifesi:

Köylerimiz

VE

Ormanlarımız

Köylerimizin bu günkü vaziyetlerini az çok hepimiz biliriz Geçen asırların pilansız ve programsız idaresinde ilmi ve fenni esaslar düşünülmeden dere ve bataklık kıyılarına, orman içine ve kenarlarına, dağ yamaçlarına ve sair yerlere geliş güzel köyler kurulmuştur.

Bunlardan bazıları hastalıktan mahv olmuş, bazıları yerin ve toprağın kifayetsizliğinden dağılmış bazıları da ormanlara tecavuze mecbur kalmışlardır.

Bu gibi zarûretlerle ekseri köylerimizin evleri toplu bir halde olmayup birbirlerine uzak ve dağınık yerlerdedir. Bu vaziyetteki köylerimizi refah ve medenî hayata kavuşturmak için köylerimizin en aşağı 150—200

haneli ve toplu olması, muhtaç köylerimizin geniş ve müsait yurtlara nakleilmesi zaruridir.

Ormanlarımız yurdumuzun zineti ve servet kaynağı olmakla beraber memleketimize daha pek çok faydalar bahş eder. Ykın mazide büyük ve yeşil ormanlarla süslenmiş olan yurdumuz bu gün ormanca pek fakirleşmiştir. Aramızda maatteessüf ormanların lüzumsuz ve hatta muzur olduğunu iddiâ edenler bulunduğu gibi pek çoklarımızda faydalarını layıkile bilemeyiz.

Geçenlerde seylap yüzünden Adana da binlerce yurddaşımızın maruz kaldığı felâket hepimizin hatırlındadır. Bu gibi felâketleri karşılamak için hükümetimiz milyonlarca lira sarfetmektedir.

İşte bu hadise Seyhan vadisindeki ormanlı dağların çiblak kalmasının acı bir neticesidir.

Burada ormanların en mühim faydalarından kısaca bahsetmeği münasip gördüm :

1 — Ormanlar memleketimizin ve sanayimizin muhtaç olduğu kereste ve mahrukatı ucuzece temin eder. Hasılatı yalancı memleketlere satılarak yurdumuza para ve servet getirir. Bu yüzden pek çok vatandaşlarımız ve işçilerimizde geçinirler.

— 2 ormanlar ve ağaçlar havanın hamızı karbonunu alıp müvellidilhamuze verdiği ve havayı tasfiye ettiği cihetle sıhat ve sağık için çok faydalıdır.

3 — Ormanlar havanın sıcaklık ve soğukluğunun

bir kararda olmasına ve sık sık değişmemesine yardım eder.

4 — Ormanların bulundukları mıntakaya fazla yağmur yağdığından kuru kışa mani olur.

5 — Ormanlar havanın ve toprağın rutubetini muhafaza ettiği gibi zararlı ruzgârlara da mani olur.

6 — Orman toprakları yağmur sularını sünger gibi fazla çektiğinden seylap felâketine mani olduğu gibi bu sular yavaş yavaş sızarak dereelerin ve kaynak sularının devamına yardım eder.

7 — Ormanlar yukarıda yazdığımız sebeplerden muhitlerindeki ziraat ve ekinlerimiz için çok fayda temin eder.

8 — Ormanlar dağ yamaçlarındaki toprakları kökleriyle tutar ve yağmurlarile toprağın kaymasına ve akmasına mani olur.

9 — Ormanlar yurd müdafaasında da çok mühimdir. Ordunun her türlü ihtiyaçlarını temin etmekten başka askerî hareketlerin düşmandan ve tayyareleden gizlenmesine ve halkımızın tayyarelerden saklanıp korunmasına da yarar. Binaenaleyh ormanlarımızı korumak ve çoğaltmasına çalışmak hepimize ait ulusal bir vazife ve borçdur.

Orman kanunları: Ormanlarımız şimdiye kadar 1285 tarihli eski nizamname ve ekleriyle idare ediliyordu. Gerek bu nizamname ve gerek orman teşkilâtımız memleketin ihtiyaçlarını karşılamakta çok uzaktı. Bu yüzden pek çok ormanlarımız sürekli yangın ve tahribatlarla mahv ve harap olmuştur.

Cumhuriyet hükûmetimiz yurdumuzun bu önemli ihtiyacını da karşılamakta gecikmemiş asrı-

mıza uygun Orman kanunu ile Teşkilat kanunu hazırlamıştır.

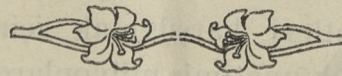
Yeni kanun ormanların işledilmesine, korunmasına ve çoğaltılmasına çok önem vermiştir.

Bundan sonra ormanlar tüccarlara ve müteahhitlere verilmeyerek Devlet tarafından işledilecek ve ağaçlar kesilip ormandan çıkarıldıktan sonra satılacaktır.

Devlet işletmesinde bütçenin ve teşkilâtın müsadeseine göre yurdumuzda tedricen tatbik edileceği gibi köylülerimize gerek ev ihtiyaçları ve gerek ticaret için odunluk, kömürlük, kerestelik ağaçvesaire verilecektir. Bazı kimselerin dediği gibi ormandan odun ve kömür verilmiyeceği ve herkesin maden gömürü yakacağı doğru değildir.

Sinop Orman Direktörü

Şevket

Kısa Haberler

1,2/4/937 de Ankarada Cumhuriyet Bayramı, Dördüncü Kurultay, Adana kurtuluşu ve Trakya büyük Askeri manevrelerini gösteren dört propaganda filimi sinemamızda halka parasız olarak gösterilmeğe başlandı, halk bu filimleri büyük coşkunlukla seyir ettiler ve alkışladılar.

§ 3/4/937 de Öğretmen Sami Kubilay tarafından «Ziya Gökalp» hakkında bir konferans verilmiş ve bir konserle nihayet bulmuştur.

§ 4,7/4/937 de Propaganda filimi okullara gösterilmiş ve öğrenciler öğretmenlerinin nezareti altında seyir etmişlerdir.

§ 10,17/4/937 de mutad aile toplantısı yapılmış ve Arkolu tarafından verilen Konser büyük takdirlerle dinlenmiştir.

§ 21/4/947 de Büyük şair Abdülhak Hâmidin hatırasını anmak üzere yapılan bu toplantı İstiklâl marşı ile açılmış, ayakta dinlenen bu marşdan sonra büyük şairin siyahlar içindeki bir resmi ağır ağır çalınan matem marşı ile sahnede gözüktü ve hazır bulunanlar üzerinde derin tesirler bıraktı. Halkevi Başka-

mının ön sözü ile toplantının maksadı anlatılarak büyük şair hakkında söz alan Medihe Tekinalpın, Hamit hakkında bir saat süren söylevi ve eserlerinden okuduğu parçalar büyük bir zevk ile dinlenmiş ve çok beğenilmiştir. Öğretmen Sami Kubilây'ın, hayat ve eserleri hakkındaki söylevi derin bir alâka uyandırmış ve takdir edilmiştir. Son söylevi öğretmen D. Jâver Can yapmış büyük şairin edebi kıymeti ve eserlerini belirten bu söylevde dinleyiciler üzerinde büyük tesirler yaparak alkışlanmıştır. Bu toplantıda Hâmidî sevenlerden bir çok tanınmış şahsiyetlerle halkevi salonu doldurmuştu.

§ 23/4/937 de Çocuk ve Hakimiyet bayramları dolayısıyla partimiz önünde tezahurat yapan çocukların okudukları güzel şiirler ve Sami Kubilâyın hitabesi dinlenmiş, parti namına Evimiz Başkanı tarafından mukabele edilmiş ve çocuklara parti namına şekerler ikram ve hitabe yapan çocuklara hediyeler dağıtılmıştır. Saat 15 de Esirgeme kurumunun yeni Sinema salonumuzda yaptığı çocuk Balosu çok cazib ve neşeli olmuş ve mini mini yavrular çok eğlenmiş, dans edenlere Kurum tarafından muhtelif hediyeler dağıtılmıştır.

§ Gece Halkevi Gösterit kolu (Yağ kandili) ve (Maheuplar) piyeslerini göstermiş ve pek çok halk tarafından seyir edilmiştir.

§ 25/5/937 de Halkevi salonumuzda İlk okulların birlikte verdiği temsil çocuk velileri tarafından seyir edilmiştir.

Türkiye

Genel kimyagerler

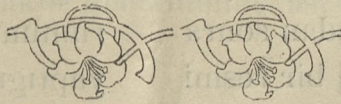
Kurumu Dergisi

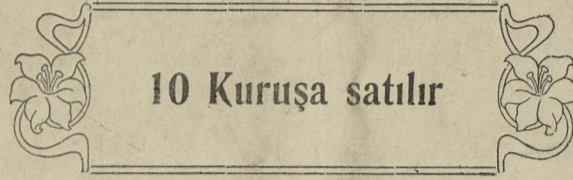
Bu Derginin onbirinci sayısı onbuçuk forma kalınlığında olarak çıkmıştır. Bir kısım yazıları Türkçeden başka Almanca, Fransızca ve İngilizce lisânlarında, aynen veya hulasâtan neşr eden bu

Dergi, Anayurdumuzdaki kimya çalışmalarını Dünyaya ilim âlemine tanıtmaya yaramaktadır. Kimyanın her sahasına şamil bir Kurumun Dergisi olduğu için, yalnız kimyager için değil, aynı zamanda kimyanın tatbikatından geniş mîkyasda istifade eden Tıp, eczacılık, baytarlık, ziraat gibi ilim şubelerinde çalışan

ların da işine yarayan bir zenginliktir. Geniş bir bibliyografi kısmı vardır. Kıvırcık koyunlarımızın sütleri üzerindeki etüd ile yeraltı madenlerini geofizik usulile arama metodlarını bir araya toplayan yazılar bilhassa şayanı dikkattir. Bedeli yalnız 50 kuruş olup adresi : Ankara Postakutusu 50 dir.

Çocuk Esirgeme Kurumuna yardım ediniz

Derginin yazı şartları :

Dergiye gönderilecek yazılar kâğıdın yalnız bir tarafına daktilo ile yazılarak altına el yazısı ile imza ve açık adres konulmalıdır.

Gönderilen her yazının dergiye derei mecburi değildir.

Dergiye dere edilmeyen yazılar geri gönderilmez.

Dergiye ait yazı ve müracaatlar Sinop Halkevi İdare heyetine yapılmalıdır.

Derginin Yıllığı (100) kuruştur